

Työ, tasa-arvo ja julkisen vallan politiikka
(WIP-konsortio)

Tilannekuvaraportti 2015

Matti Tuomala, Tampereen yliopisto, *konsortion johtaja*
Jukka Pirttilä, Tampereen yliopisto
Sakari Heikkinen, Helsingin yliopisto
Markus Jäntti, Stockholm Uni
Jari Vainiomäki, Tampereen yliopisto
Olli Kangas, Kela

Konsortiohankkeemme WIP:n tilannekuvaraportti

1. Tiivistelmä

Pitäisikö tulo- ja varallisuuserojen kehityksestä olla huolissaan? Jos tulo- ja varallisuuseroilla on väliä, niin miksi sitten? Syitä on useita. Ensinnäkin tulo – ja varallisuuserot ovat voineet kehittyä epäreilusti. Toiseksi tulo- ja varallisuuseroilla on haitallisia vaikutuksia talouteen ja yhteiskuntaan ylipäänsä (ks esimerkiksi Tuominen (2015)). Kolmanneksi vaikka kumpaakaan noista kahdesta edellä olevaa syystä ei olisikaan, niin huono onni talouden lamoissa, geeni-arpajaisissa jne. antaa perusteet tulo- ja varallisuuserojen kaventamiseen.

Vaikka monet uskovat jossain mielessä tasa-arvoon, erimielisyyttä on siitä minkä suhteen tasa-arvoa tulisi tarkastella? Monet taas painottavat mahdollisuuksien tasa-arvoa lopputuloksen sijasta. Mahdollisuuksien tasa-arvoa ei kuitenkaan voi erottaa jo toteutuneista tulo- ja varallisuuseroista. Yksi tapa on nähdä eriarvoisuus siten, että tuottaako se yhteiskuntaan hyötyä vai haittaa? Hyötyykö yhteiskunta siitä, että pieni osa sen jäsenistä on hyvin rikkaita?

Ihmisten eettiset näkemykset tuloerojen suotavuudesta vaihtelevat melkoisesti. Myös oikeudenmukaisuusteorioiden kirjo on melkoinen. Voidaan esimerkiksi filosofi Robert Nozickin tavoin väittää, ettei tulonjakaumalla ole eettistä ulottuvuutta, jos siihen on päädytty vapaasti toimivien markkinoiden tai vapaaehtoisten sopimusten myötä. On selvää, ettei julkisen sektorin toteuttama uudelleenjako sovi tähän libertaristiseen kuvaan. Nozickin järjestelmä sopusoinnussa vain ns. minimivaltion kanssa (yöpartijavaltio). Kenneth Arrow (1978, 278-9) on esittänyt erittäin tyrmäävän kritiikin Nozickin teoriasta. Arrow korostaa miten henkilökohtaisen varallisuuden arvo riippuu ympäröivästä yhteiskunnasta. Yksityisessä omistuksessa ja käytössä olevalla varallisuudella on käyttöä vasta osana yhteiskuntaa. Siksi näin luotu yksityinen ylijäämä pitää Arrown mukaan käyttää muuta yhteiskuntaa hyödyttävään uudelleenjakoon.

Taloustieteen normatiivisessa tutkimuksessa, ennen kaikkea optimaalisen verotuksen teoriassa, keskeiset taustalla olevat eettiset teoriat ovat utilitarismi ja John Rawlsin maximin-periaate. Vaikka ne ovat monelta osin erilaisia, niillä on kuitenkin sama keskeinen lähtökohta, niin sanottu asset-egalitarismi, jossa ihmisen ominaisuudet (taidot, kyvyt tms.) oletetaan yhteiseksi omaisuudeksi. Oikeudenmukaisuusperiaate on sopimus, joka määrittelee, miten yhteistä omaisuutta olevien taitojen jakaumasta saadut hyödyt jaetaan ihmisten kesken. Miten ihmisen etu tulisi määritellä? Nähdäänkö ihmisen etu hyötynä kuten utilitarismissa (hyötysumman maksimointina), perushyödykkeenä kuten John Rawlsin ajattelussa (maximin-periaatteena) vai jonakin muuna? Amartya Senin mukaan ihmisen etua ei tule nähdä hyötynä eikä hyödykkeinä vaan seikkana, jota hän kutsuu ihmisen kyvyksi toimia (capability to function). Hyötysumman maksimointi ja maximin-periaate eivät itsessään anna selkeää ohjenuorta siitä, millaiset tulo- ja varallisuuserot ovat suotavia. Kytkemällä nuo periaatteet siihen, miten talouden ajatellaan toimivan eli talouden malliin voimme jo sanoa enemmän. Optimaalinen tuloveroteoria on esimerkki tällaisesta kytkennästä. Sen perusteella voimme sanoa jo enemmän minkälaista uudelleenjakopolitiikka erilaiset yhteiskunnalliset arviointiperiaatteet suosittavat.

2. Mihin ongelmaan konsortio hakee ratkaisua?

Konsortio selvittää eriarvoisuuden laajaa kirjoa ja miten politiikka sitä muovaa sekä lyhyellä tähtäimellä että koko elinkaaren aikana. Tietoa tarvitaan sekä hyvinvointijärjestelmien (koulutus, terveydenhoito, sosiaaliturva) rahoituksen että tulojen uudelleenjaon kannalta, kun samalla

säilytetään kannustimet työhön ja vältetään tuloloukut. Tutkimme työpaikkojen polarisaation ja epätyypillisten työsuhteiden kehityssuuntia ja seurauksia.

3. Mikä on toimintaympäristön tiedontaso tässä ongelmakentässä? Valitse hankkeen kannalta relevantti tarkastelutaso (kansainvälinen ja/tai kansallinen).

3.1 Tulonsiirrot, verot ja julkiset palvelut uudelleenjakajina

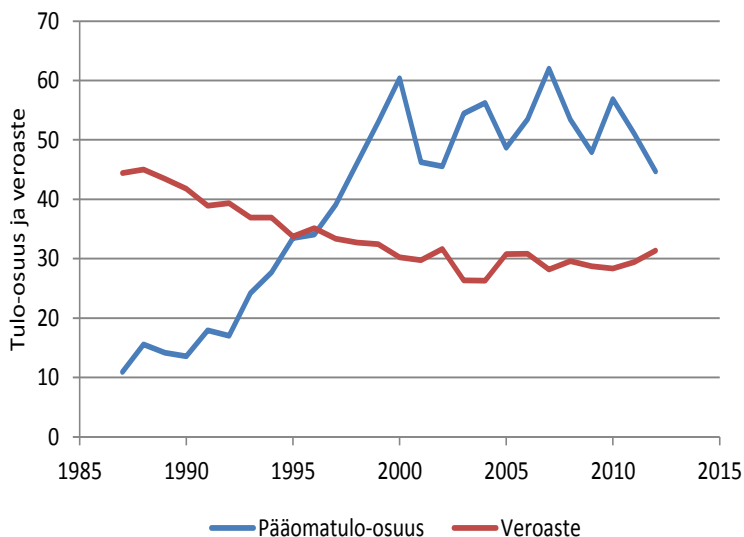
Markkinat voivat aiheuttaa pettymyksiä monella tavalla. Ne voivat tuottaa joitakin asioita liikaa, kuten saasteita ja vastaavasti joitakin asioita liian vähän, kuten koulutusta. Toki monet markkinoihin perustuvat taloudet ovat olleet tuottavia ja tehokkaita varallisuuden kasaamisessa. Tämän käänköpuolena on kuitenkin ollut monissa maissa suuret tuloerot. Siksi markkinoiden tuottamaan tulonjakamaan pettynään monet ovat vaatineet ja saaneet julkiselle sektorille merkittävän roolin tulon uudelleenjaossa. Vallitsi pitkään suuri yksimielisyys sekä politiikassa että taloustieteessä siitä, että julkista sektoria tarvitaan tulojen uudelleenjaossa; erimielisyyttä oli ja on edelleen siitä, mikä olisi sopiva tulojen uudelleenjaon määrä ja paras tapa toteuttaa uudelleenjakoa. Missä määrin olisi käytettävä rahassa tapahtuvia tulonsiirtoja ja milloin hyödykesidonnainen uudelleenjako on paikallaan? Ideaalisessa markkinateoriassa järkevää oman edun tavoittelusta kehittyvä kollektiivinen hyvä, kun hinta toimii välittävänä mekanismina. Täydellisen kilpailun markkinateoria ei ole asianmukainen kuvaus talouden toiminnasta - eikä edes haluttava normatiivinen päämäärä. Näillä markkinoilla liiketoimien osapuolten informaatio on täydellistä ja symmetristä. Näin ei meidän maailmassamme ole. Todellinen talous toimii toisin kuin markkinatulokinnassa oletetaan. Koska informaatio on epätäydellistä ja epäsymmetristä, tarvitaan markkinoiden ohella myös muita instituutioita hoitamaan voimavarojen kohdentamista. Julkinen sektori tai hyvinvointivaltio on yksi esimerkki. Talousnobelisti James Mirrleesin (1971) luoma kehikko on se tapa, jolla modernissa taloustieteellisessä tutkimuksessa käsitellään monia hyvinvointitalouden kysymyksiä. Mirrlees tarkasteli optimaalista tuloverotusta, kun julkinen valta tavoittelee tuloerojen kaventamista, mutta ottaa samalla huomioon sen, miten verotus voi vaikuttaa mahdollisesti haitallisesti talouden toimintaan. Pelkkä rahan perustuva uudelleenjako johtaa siis kannustinongelmiin ja rajoittaa mahdollisuuksia hyvinvoinnin uudelleenjakoon.

Epäsymmetrisen informaation sisällyttäminen taloustieteeseen avasi myös keinon ymmärtää paremmin julkisen sektorin roolia voimavarojen kohdentaja ja tuloerojen tasaajana. Molemmat roolit ovat vahvasti myös oikeudenmukaisuuskysymyksiä. Toinen merkittävä murros on koettu viimeisen vuosikymmenen aikana niin sanotun psykologisen talousteorian (behavioral economics) esiinmarssin myötä. Toisin kuin perinteinen taloustiede, psykologinen teoria ottaa vakavasti ihmisten poikkeamat rationaalisuudesta, virheelliset päätökset sekä esimerkiksi lyhyen päätöksentekohorisontin (ks Kanbur ym (2006)).

Miten julkisia palveluita kannattaa käyttää osana tuloja uudelleenjakavaa politiikkaa? Kannattaako osa tulonsiirroista hoitaa julkisen palvelutarjonnan kautta vai kannattaako sosiaalipolitiikassa pitäytyä vain rahamääräisiin tulonsiirtoihin? Julkinen sektori ei juuri missään maassa tarjoa kodinkoneita, elektronisia pelejä, leluja tai huonekaluja. Sen sijaan useissa maissa sillä on merkittävä rooli koulutuksessa, terveydenhoidossa ja erilaisissa hoivapalvelujen tarjonnassa. Niiden osuus BKT:sta on varsin korkea, 15 - 20 %.

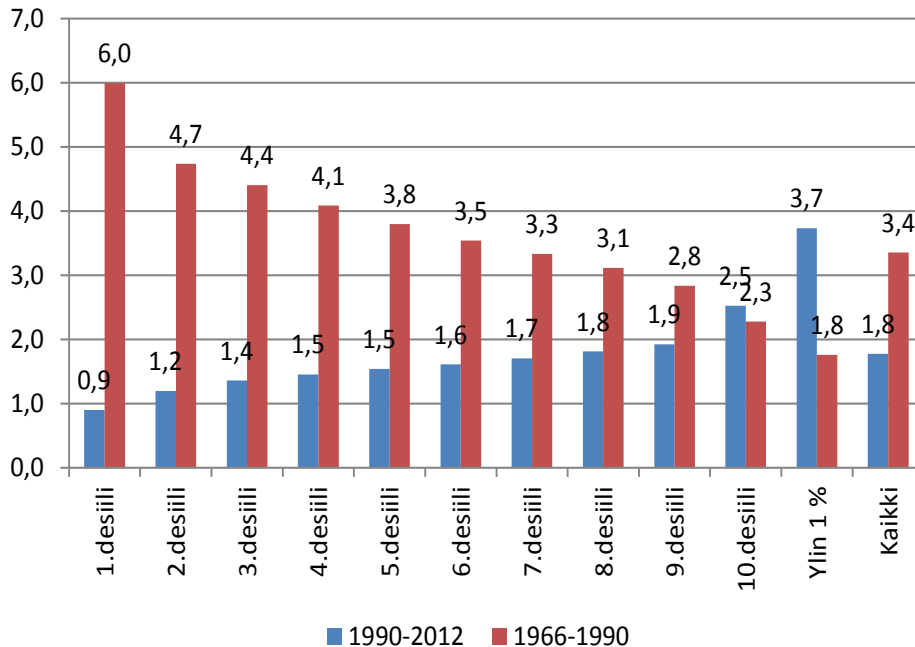
3.2 Taloudellinen eriarvoisuus ja uudelleenjako 1990-luvulta eteenpäin Suomessa

Kansainvälisessä vertailussa Suomen tuloerot olivat 1980-luvulla OECD-maiden pienimmät. Suomessa 1990-luku oli poikkeuksellinen. 1990-luvun loppupuolella laman hellitettyä Suomen tuloerojen kasvu oli OECD-maiden nopeinta. Erityisesti ylimpien tulojen kasvu oli poikkeuksellista Suomen taloushistoriassa. Ylimpien tulo-osuuksien voimakasta kasvua kuvaa hyvin se, että vuodesta 1993 vuoteen 2000 käyttävissä olevien tulojen (verojen ja tulonsiirtojen jälkeisen tulon) kokonaiskasvusta meni ylimmälle 1 prosentille noin viidennes (18 prosenttia). Tuloerojen kasvulle on esitetty monia selityksiä, kuten teknologian muutos, globalisaatio työmarkkinoilla ja sosiaalisten normien muutos sekä muutokset julkisen sektorin vero- ja tulonsiirtojärjestelmässä. Niin meillä kuin monissa muissakin maissa progressiivisen verotuksen roolia on viime vuosikymmeninä heikennetty. Verotus keveni ajanjaksolla 1993–2000 eniten suurimpien tulojen kohdalla. Tärkein selitys tälle kehitykselle on vuonna 1993 omaksuttu eriytetty tuloverotus. Siinä ansiotuloja verotetaan progressiivisesti. Vuonna 1993 pääomatuloja alettiin verottaa suhteellisella veroprosentilla. Vuoden 1993 veroreformin seurauksena tulojen koostumus alkoi muuttua hyvin radikaalisti ylimmissä tuloryhmissä (ks. kuvio 1). Entistä suurempi osuus ylimmistä tuloista muuttui pääomatuloiksi. Ne eivät suinkaan olleet kaikki aidosti pääomatuloja. Verojärjestelmän ansiosta erityisesti varakkaat yrittäjät pystyivät muuntamaan tulojaan pääomatuloiksi. 2000 luvulla tehdyt korjaukset eivät tukkineet tulojen muuntokanavaa. Vuoden 1993 veroreformin jälkeen lyhyessä ajassa suurituloisimman yhden prosentin ryhmässä rajaverot putosivat reilusta 60 prosentista lähelle 40 prosenttia ja keskimääräiset verot taas putosivat noin 45 prosentista noin 30 prosenttiin. Ylimmät tulo-osuudet kasvoivat Suomessa samaan aikaan kun ylimmät rajaveroasteet ja keskimääräiset veroasteet alenivat. Verojärjestelmällä ei ole vaikutusta pelkästään tulojen uudelleenjakoon. Se vaikuttaa myös investointeihin. Eriytetty tuloverojärjestelmämme vääristää myös pääoman kohdentumista. Reaali-investointien sijasta sijoitetaan arvopapereihin ja kiinteistöihin. Näin kasvatetaan nettovarallisuutta verojen minimoimiseksi.

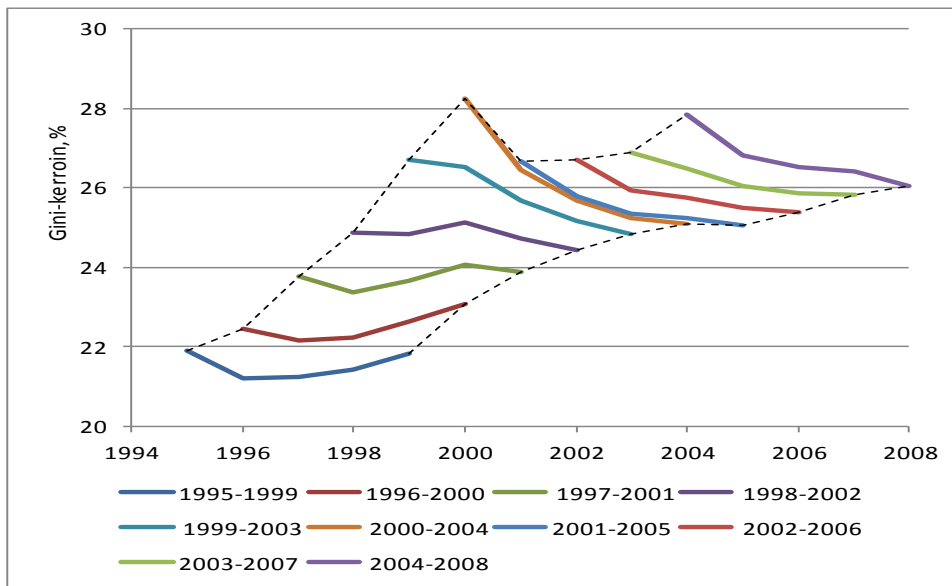
Kuvio 1. Ylimmän yhden prosentin keskimääräinen veroaste ja pääomatulo-osuus. Lähteet: Riihelä ym (2015), Tilastokeskus, Tulonjakotilasto 1987–2012.

Verojärjestelmän uudelleenjakovaikutus väheni ennennäkemättömästi 1990-luvun loppupuolella. (ks kuvio 2) Kuvioista 2 huomataan, että markkinatuloerojen tasoittaminen (verojen ja tulonsiirtojen kautta) kasvoi Suomessa 1960-luvulta aina 1990-luvun alkuun asti (huom. voimakkaan talouskasvun aikana). Sen jälkeen kasvun hedelmät on jaettu epätasaisemmin: käytettävissä olevien tulojen erot ja suhteellinen köyhyys ovat kasvaneet.

Kuvio 2 Käytettävissä olevien tulojen kasvu 1966–1990 ja 1990–2012. Lähteet: Riihelä ym (2015). Tilastokeskus, Kulutustutkimukset 1966–1990 ja Tulonjakotilastot 1990–2012

Antaako edellä esitetyt poikkileikkausjakaumat harhaanjohtavan kuvan tuloeroista ja uudelleenjaosta? Useinhan väitetään, että tuloerojen kasvusta ei kannata välittää koska tulot vaihtelevat vuosittain. Tänään on minun vuoro, huomenna on taas sinun. Onko näin? Miten tuloliikkuvuus vaikuttaa tuloeroihin kun tarkastellaan pitemmän aikavälin tuloa? Ovatko pysyvän tulon suhteen erot kasvaneet vai kaventuneet viimeisen 15 vuoden aikana? Kuvioissa 3 Gini-kertoimet on laskettu kumulatiivisille käytettävissä oleville tuloille. Tuloja kumuloidaan viiden vuoden jaksoissa. Käyrien ensimmäinen havainto edustaa yhden vuoden tuloilla mitattua eriarvoisuutta. Viimeisessä havainnossa on viiden vuoden tulot. Vuotuisten tuloerojen voimakas kasvu, joka näkyy Gini-kertoimen 6 prosenttiyksikön kasvuna, näkyy myös pysyvämpien tuloerojen kasvuna. Pysyvämpien tulojen Gini-kerroin kasvoi 4 prosenttiyksikköä tarkasteluperiodilla.

Kuvio 3. Reaalisten käytettävissä olevien tulojen tuloerot Gini-kertoimella mitattuna kumulatiiviselle tulolle. Lähteet Riihelä ym (2012) ja paneeliaineisto 1995-2008.

Samoin voidaan kysyä köyhyyden pysyvyydestä. Näitä asioita koskeva tutkimus on tullut mahdolliseksi Suomessa pitkittäisaineiston ansiosta. Samojen ihmisten tuloja voidaan seurata pitemmällä ajanjaksolla.. Tähänastinen tutkimuksemme pitkittäisaineistolla osoittaa että työikäisten tuloliikkuvuus on Suomessa viimeaikoina vähentynyt eli pysyvyys kasvanut, erityisesti nuorten (20-29 v) keskuudessa. Pienituloisten säilyminen pienituloisina on samalla yleistynyt (köyhyys on pitkittynyt). Sama pätee myös suurituloisten osalta.

3.3 Uusi teknologia ja työmarkkinoiden polarisoituminen

Teknologista kehityksen osaamista suosivaa luonnetta (engl. skill biased technological change, SBTC) on pitkään pidetty tärkeimpänä selityksenä koulutuksen tuottoasteen ja yleisten palkkaerojen kasvulle sekä työllisyyden koulutusrakenteen muutokselle (ks. esim. Bound ja Johnson (1992) tai kirjallisuuskatsaus Acemoglu (2002)). Viime vuosina on kuitenkin havaittu palkkoissa ja työllisyydessä kehityspiirteitä, jotka eivät ole sopusoinnussa tämän perinteisen selitysmallin kanssa. Card ja DiNardo (2002) havaitsivat palkkaerojen kasvun hiipuneen Yhdysvalloissa 1990-luvulla, vaikka tietokoneistuminen ja Internet kehittyivät kiintyvästi. Acemoglu ja Autor (2010) omassa katsauksessaan esittivät että palkkojen kasvun ja työllisyyden kasvun keskittyminen tulojakauman ääripäihin, matalapalkkaisiin ja korkeapalkkaisiin ammatteihin eli palkkojen ja työllisyyden polarisoituminen, on myös ongelma perinteiselle selitysmallille.

Acemoglu ja Autor (2010) ja aikaisemmin Autor, Levy ja Murnane (2003) ovat esittäneet vaihtoehdokseksi selitysmalliksi teknologisen kehityksen luonteen muuttumista tietokoneistumisen seurauksena. Tietokoneilla voidaan korvata työtehtäviä jotka ovat rutiiniluonteisia eli joissa noudatetaan hyvin määriteltyjä sääntöjä tai toimintatapoja, jotka voidaan koodata tietokoneen, tai sen ohjaaman laitteen, suorittamaksi. Toisaalta tietokoneet ovat työntekoa tehostavia apuvälineitä työtehtävissä joissa analysoidaan tietoja tai joissa vaihdetaan tietoa eri henkilöiden välillä, joten ne lisäävät tällaisten abstraktien ja interaktiivisten työtehtävien tuottavuutta. Tietokoneiden (laatukorjattujen) hintojen laskiessa niiden käyttö tuotannossa on kasvanut voimakkaasti, joka

puolestaan on johtanut ihmisten suorittamien rutiinitehtävien kysynnän laskuun ja abstraktien tehtävien kysynnän kasvuun. Autor, Katz ja Kearney (2006) sekä Goos ja Manning (2007) esittivät että tämä työtehtävien rutinisoituminen on puolestaan johtanut työllisyyden polarisoitumiseen. Monet rutiinitehtävät teollisuudessa ja toimistotyössä ovat perinteisesti sijoittuneet palkkajakauman keskivaiheille, kun taas abstraktit työt ovat korkeapalkkaisia. Monet matalapalkkaiset työt ovat puolestaan ei-rutiiniluonteisia palvelu-, hoito- ja huoltotöitä, joita ei kyetä tietokoneistamaan, mutta joiden kysyntä on kasvanut tulotason ja tuloerojen kasvaessa. Siten tuotannon tietokonevaltaisuuden kasvaessa työllisyys keskittyy entistä enemmän matala- ja korkeapalkkaisiin töihin (ammatteihin) ja vähenee keskipalkkaisissa töissä (ammateissa) eli työllisyys polarisoituu.

Menemättä yksityiskohtiin voidaan todeta että edellä mainituissa tutkimuksissa on esitetty myös monenlaista empiiristä tukea teknologisen kehityksen tehtäväperusteiselle mallille ja työllisyyden rutinisoitumiselle ja polarisoitumiselle Yhdysvalloissa. Lisäksi Goos, Manning ja Salomons (2010) osoittivat että polarisoitumiskehitys on havaittavissa myös 16 Euroopan maassa. Böckerman, Laaksonen ja Vainiomäki (2013) sekä Asplund, Barth, Lundborg ja Nilsen (2011) ovat puolestaan osoittaneet työllisyyden polarisoituneen Suomessa ja muissa pohjoismaissa.

3.4. Epätyypilliset työsuhteet ja työmarkkinoiden tasa-arvo

Monissa kehittyneissä maissa pidemmän aikavälin muutostrendinä on ollut, että erilaiset epätyypilliset työnteon muodot kuten määräaikainen työ, osa-aikatyö ja itsensä työllistäminen ovat yleistyneet pysyvien ja kokoaikaisten työsuhteiden rinnalla (katso esimerkiksi Kalleberg 2006, Leschke 2009, OECD 2015). Suomessa itsensä työllistäminen ja osa-aikainen työ ovat kasvattaneet merkitystään työvoiman käyttömuotoina, ja määräaikaisien työsuhteiden osuus on hienoisesta laskusta huolimatta pysynyt varsin vakaana (katso aiemmista trendeistä Työ- ja elinkeinoministeriö 2012).

Kehityksen taustalla on monia erilaisia tekijöitä mukaan lukien globalisaatio ja tekninen kehitys, jotka ovat lisänneet joustavuuden ja sopeutumiskyvyn vaatimuksia yrityksille. Tuotannon uudelleenorganisointi, joustavuuden ja sopeutumiskyvyn vaatimusten kasvu ovat näkyneet myös työvoiman käytön erilaisten muotojen yleisyydessä. Kysyntäpuolen tekijöiden ohella myös työntarjontapuolen tekijöillä on ollut merkitystä. Maiden välillä on kuitenkin ollut eroja havaitussa epätyypillisten työsuhteiden kehityksessä, joka osin johtuu eroista kansallisissa instituutioissa (ks. Pulignano ja Signoretti 2015).

Epätyypillisten työnteon muotojen yleistymisen on lisännyt työmarkkinoiden joustavuutta sekä yritysten että työntekijöiden näkökulmasta, mutta on aiemman tutkimuksen mukaan lisännyt myös työmarkkinoiden eriarvoisuutta. Sekä yhdysvaltalaisella että eri Euroopan maita koskevilla aineistoilla on saatu tuloksia, joiden mukaan epätyypillisten työnteon muotojen kasvu on lisännyt sekä työpaikkojen laadun (mukaan lukien palkat) polarisaatiota, yksilöiden kokemia työllisyys- ja tuloerkeitä ja vaikuttanut myös myöhempään työttöryyn (ks. esimerkiksi Kalleberg et al. 2000, McGovern et al. 2004, Kalleberg 2006, Leschke 2007, Booth et al. 2002, OECD 2015). Kauhanen ja Nätti (2015) ja Ojala, Nätti ja Kauhanen (2015) ovat saaneet samansuuntaisia tuloksia Suomea koskien.

4. Mikä on hankkeen tuoma lisäarvo tämän ongelman ratkaisuun?

Tulojen uudelleenjaon perusmallia laajennetaan tarkastelemalla eri rahoitus- ja uudelleenjakokanavia, sosiaalivakuutusohjelmien suunnittelua ja julkisen vallan vaihtoehtoisia tavoitteita. Eriarvoisuuden kehitystä tarkastellaan sekä monitahoisesti että koko elinkaaren

näkökulmasta ja saadaan tutkimustietoa eriarvoisuuden, köyhyyden, työllisyyskehityksen ja terveyden dynamiikasta.

Tuotamme uutta tietoa työpaikkojen polarisaation ja epätyypillisten työsuhteiden kehityssuunnista ja seurauksista. Lisäksi arvioimme nykyisten sosiaalipolitiikka- ja työhön aktivointiohjelmien tehokkuutta uusien sosiaalisten riskien ja uusien työllistymistapojen näkökulmasta. Tulonsiirtojen työntarjontavaikutusten arviointia varten laajennamme staattista etuus- ja verojärjestelmä mikrosimulointimallia (SISU).

5. Millä keinoilla konsortio tekee tämän?

Tarkastelemme eriarvoisuuden (tuloilla, kulutuksella, varallisuudella mitattua eriarvoisuutta) kehitystä historiallisena ja moniulotteisena ilmiönä ja sitä miten markkinat ja julkisen sektorin politiikka on niihin vaikuttanut. Tarkastelemme ylimpien tulo- ja varallisuusosuuksien historiallista kehitystä. Kuinka työmarkkinoilla tapahtuneita shokkeja on tulonsiirroilla tasattu ja miten ne ovat muuttaneet kulutusta. Miten markkinat ja julkisen vallan politiikka ovat muovanneet tulonjakoa.

Käytämme aineistona rekisteripohjaista yksilö- ja asuntokuntiin perustuvaa paneeliaineistoa vuosilta 1995-2012. Tarkastelemme tulojen uudelleenjakoa 'eliniän tuloilla'. Sosiaalivakuutuksella on ollut iso rooli köyhyyden estämisessä. Onko se kuitenkin täysin onnistunut tässä? Yksi tapa arvioida epäonnistumista on laskea erilaisia köyhyysmittoja. Kehitämme köyhyysmittoja, jotka ottavat huomioon hyvinvoinnin tason ja muutokset yli ajan. Etsitään pitkittyneen köyhyyden yhteyttä henkilön työhistoriaan. Esimerkiksi, onko eläkeläismiesten köyhyyden kasvulla yhteys 1990-luvun lamaan?

Työmarkkinoiden polarisoitumisen aikaisempien tutkimusten tarkastelut on poikkeuksetta tehty erilaisilla aggregaattitaso aineistoilla, joko koko talouden tasolla, toimialatasolla, tai aluetasolla. Tässä hankkeessa on tarkoitus käyttää erilaisia mikrotason aineistoja polarisoitumiskehityksen ja sen seurausten tarkastelemiseen. Yhdessä osahankkeessa tutkitaan kuinka työllisyyden polarisoituminen ilmenee yksittäisten yritysten tasolla ja liittyykö mahdollinen polarisoituminen yrityksen tasolla siihen kuinka paljon se käyttää uutta teknologiaa, erityisesti tietokonepohjaisia teknologioita tuotannossaan. Toisessa osahankkeessa tutkitaan miten polarisoituminen ilmenee yksilötasolla. Tutkimuksessa selvitetään muun muassa sitä kuinka hyvin rutiinitehtävistä työpaikkansa menettäneet työllistyvät uudelleen ja työllistyvätkö he ensi sijassa takaisin toisiin keskipalkkaisiin rutiinitehtäviin, vai siirtyvätkö he matalapalkkaisiin ei-rutiinitehtäviin, vai pystyykö osa esimerkiksi uudelleenkouluttautumisen kautta siirtymään jopa korkeapalkkaisempiin työtehtäviin.

Kallebergin ja Marsdenin (2015) mukaan keskeinen kysymys myös tulevaisuudessa on, minkälaisia seurauksia työnteon muotojen muuttumisella on taloudellisen ja sosiaalisen tasa-arvon kannalta. Aiempi tutkimuskirjallisuus on vielä vähäisessä määrin tuottanut tutkimustietoa epätyypillisten työnteon muotojen vaikutuksista taloudelliseen ja sosiaaliseen eriarvoisuuteen erityisesti pidemmällä aikavälillä. Tutkimushankkeemme tuottaa uutta tutkimustietoa näiden työnteon muotojen kehityssuunnista ja seurauksista Suomessa. Hankkeessa tutkimme osa- ja määräaikaisen työn tekemisen ja itsensä työllistämisen vaikutuksia yksilöiden myöhempään työhönsä ja taloudelliseen hyvinvointiin sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Osa- ja määräaikaisen työn osalta huomioidaan myös näiden työsuhteiden erilaiset muodot. Aineistoina tilastollisissa analyyseissä hyödynnetään yhdistettyjä yksilötason survey- ja rekisteriaineistoja.

Teoreettisen tutkimuksemme osalta relevantti viiteryhmä on kansainvälinen tutkimusyhteisö. Jatkamme aktiivista osallistumista alamme kansainvälisiin kokouksiin. Pyrimme julkaisemaan tutkimuksia alamme kansainvälisissä aikakauskirjoissa. Empiirisiä tutkimuksia tulemme julkaisemaan myös kotimaisissa julkaisusarjoissa ja lehdissä.

Lähdeviitteet:

Acemoglu, D. (2002). 'Technical change, inequality, and the labor market'. *Journal of Economic Literature*, 40: 7-72.

Acemoglu, D. and Autor D. (2010). 'Skills, tasks and technologies: Implications for employment and earnings'. In O. Ashenfelter and D. Card (eds.), *Handbook of Labor Economics*, Volume 4B. Amsterdam: North-Holland, pp. 1043-1171.

Arrow, K. (1978), Nozick's Entitlement Theory of Justice, *Philosophia*, 7, 265–279.

Asplund, R., Barth E., Lundborg, P. and Nilsen, K. M. (2011). 'Polarization of the Nordic labour markets'. *Finnish Economic Papers*, 24: 87-110.

Autor, D., Levy, F. and Murnane, R. J. (2003). 'The skill content of recent technological change: An empirical exploration'. *Quarterly Journal of Economics*, 118: 1279-1333.

Autor, D., Katz, L. and Kearney, M. (2006). 'The polarization of the U.S. labor market'. National Bureau of Economic Research, Working Paper No. 11986.

Booth. A.L., Francesconi, M. and Frank, j. (2002). 'Temporary jobs : stepping stones or dead ends?'. *Economic Journal*, Vol.12(480): F189-213.

Bound, J. and Johnson, G. (1992). 'Changes in the structure of wages in the 1980s: An evaluation of alternative explanations'. *The American Economic Review*, 83: 371-392.

Böckerman, P., Laaksonen, S, and Vainiomäki, J. (2013). 'Is There Job Polarization at the Firm Level?'. Tampere Economic Working Papers, No. 91, October 2013.

Card, D. and DiNardo J. E. (2002). 'Skill-biased technological change and rising wage inequality: Some problems and puzzles'. *Journal of Labor Economics*, 20: 733-782.

Goos, M. and Manning A. (2007). 'Lousy and lovely jobs: The rising polarization of work in Britain'. *Review of Economics and Statistics*, 89: 118-133.

Goos, M., Manning, A. and Salomons, A. (2010). 'Explaining job polarization in Europe: The roles of technology and globalization'. Centre for Economic Performance, Discussion Paper No. 1026.

Jäntti M., Riihelä, M-, Sullström R. ja Tuomala M.: Trends in top income shares in Finland, Top Incomes over the Twentieth Century vol II, eds. *Tony Atkinson and Thomas Piketty*, Oxford University Press, 2009.

Kalleberg, A. L., Reskin, B. and Hudson, K. (2000). 'Bad jobs in America: Standard and nonstandard employment relations and job quality'. *American Sociological Review*, 65(2): 256-278.

- Kalleberg, A. L. (2006). 'Nonstandard employment relations and labour market inequality: cross-national patterns'. In G. Therborn (ed.) *Inequalities of the world*, pp.136-161.
- Kalleberg, A. L. and Marsden, P.V. (2015). 'Transformation of the employment relationship'. *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences: An Interdisciplinary, Searchable, and Linkable Resource*, pp. 1–15.
- Kanbur, R., Pirttilä, J., and Tuomala, M. (2006), Non-Welfarist Optimal taxation and Behavioural Public Economics, *Journal of Economic Surveys*, vol. 20, no.5, 849-868.
- Kauhanen, M. and Nätti, J. (2015). 'Involuntary temporary and part-time work, job quality and well-being at work'. *Social Indicators Research*, 120(3): 789-799.
- Arrow, K. (1978), Nozick's Entitlement Theory of Justice, *Philosophia*, 7, 265–279.
- Mirrlees, J.A. (1971), An Exploration in the Theory of Optimal Income Taxation, *Review of Economic Studies*, 38, 175–208.
- Leschke, J. (2007). 'To what extent are temporary work and part-time work cushioned by different forms of security?' In H. Jørgensen et al. (eds.) *Flexicurity and Beyond: Finding a new agenda for the European Social Model*. Copenhagen: DJØF Publishing, pp. 561-601.
- McGovern, P., Smeaton, D. and Hill, S. (2004). 'Bad Jobs in Britain. Nonstandard Employment and Job Quality'. *Work and Occupations*, 31(2): 225-249.
- OECD (2015). 'In It Together: Why Less Inequality Benefits All'. OECD: Paris.
- Ojala, S., Nätti, J. ja Kauhanen, M. (2015). 'Työn laatu ja myöhempi työura osa- ja määräaikaissa työssä'. Työelämän tutkimuskeskuksen työraportteja 90/2015. Työelämän tutkimuskeskus, Tampereen yliopisto.
- Pulignano, V. and Signoretti, A. (2015). 'Union strategies, national institutions and the use of temporary labour in Italian and US plants'. *British Journal of Industrial Relations*. doi:10.1111/bjir.12131.
- Riihelä, M., Sullström, R., Suoniemi, I. ja Tuomala, M. (2012), Antavatko vuosittaiset tulot harhaanjohtavan kuvan tuloerojen ja köyhyyden kasvusta? *Talous ja Yhteiskunta* 4/2012.
- Riihelä, M., Sullström, R., ja Tuomala, M. (2015): Veropolitiikka huipputulosten ja -varallisuuden taustalla – Onko Pikettyn kuvaama kehitys nähtävissä Suomessa? Hyvinvointivaltio 2010-luvulla – mitä kello on lyönyt? Taimio Heikki (toim.)
- Suoniemi, I., Tanninen, H. & Tuomala, M. (2011), Julkisen vallan tehtävät ja niiden oikea toteutustaso. Julkisten menojen tyypittelyä ja vaikutusten arviointia. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 9/2011.
- Tuominen, E. (2015), *Essays on Income Distribution and Economic Growth*” väitöskirja Tampereen yliopisto
- Työ- ja elinkeinoministeriö (2012). 'Työvoiman käyttötapojen ja työn tekemisen muotojen muutostrendejä selvittävän ja kehittävän työryhmän väliraportti'. TEM raportteja 16/2012.